

ԱՐՏԱՇԵՍ ՔԱԼԱՆԹԱՐՅԱՆ

ԻՆՉ ԲԱՆ Է ԾԻԾԱՂԸ

«Հայրենիքի ձայն» թերթից ինձ առաջարկեցին երգիծական մի պատմվածք գրել:

- Քանի՞ էջ է պետք, - գործնականորեն հարցրի ես:

- Երեք եւ կես:

Ծիծաղս եկավ: Երեք եւ կես էջում ի՞նչ երգիծանք: Պատմվածքի համար ինձ երեք եւ կես էջ միայն նախաբան է հարկավոր: Ես, սովորաբար, տասը էջից պակաս ոչինչ չեմ գրում, նույնիսկ դիմում: Երեք եւ կես էջ: Իսկապե՛ս, ծիծաղս գալիս է: Բայց պետք է փորձեմ: Ինձ համար դատարկ բան է երեք եւ կես էջ գրելը: Այսպես թե այնպես, տասնչորս տարի է, ինչ երգիծական գործեր եմ գրում: Երեք եւ կես էջն ի՞նչ է: Մի անեկդոտ պատմեմ՝ կարծնի: Լավ, պատմեմ: Բայց ո՞ր անեկդոտը: Չէ՛, այն մեկը բոլորը գիտեն, երբ պրոֆեսորը դասախոսության է գալիս մի ոտքին կարմիր, մյուս ոտքին՝ սեւ կոշիկ: Ուսանողները ծիծաղում են:

- Պրոֆեսոր, - հարցնում են նրանք, - մի թե դուք այնպիսի կոշիկներ չունեք, որ երկուսն էլ միեւնույն գույնի լինեն:

Պրոֆեսորն ասում է ամաչելով.

- Ճշմարիտն ասած՝ չունեմ: Տանը մի գույգ էլ կա, բայց դարձյալ մեկը կարմիր է, մյուսը՝ սեւ:

Իսկապես, ծիծաղելի է, չէ՞: Բայց նախ այս անեկդոտը բոլորը գիտեն, եւ հետո, խոստովանեմ, ինձ այնքան էլ ծիծաղելի չի թվում: Ծիծաղելու ի՞նչ կա, եթե մարդն իսկապես նույն գույնի կոշիկներ չունի: Ավելի շուտ կարեկցել կարելի է:

Չէ, այս մեկը չեղավ: Բայց ի՞նչ գրեմ: Ինչ մտածում եմ՝ լուրջ բաներ են: Իսկ ինձ թվում էր, թե այնքան ծիծաղելի դեպքեր գիտեմ: Գուցե մեր Խաչիկյանի մասին պատմեմ, հը՞: Տարօրինակ, շատ տարօրինակ մարդ է: Բոլորի անունները խառնում է՝ Ստեփան Մարկոսյանին ասում է Մարկոս, Ազատ Բաղդասարյանին՝ Բաղդասար, եւ այնպիսի զարմանալի հիշողություն ունի, որ մեր Լեոն Կիրակոսյանին էլ պապի անունով է կանչում՝ Ղազար: Թե որտեղի՞ց է նրա պապի անունն իմացել՝ ապշել կարելի է: Մի անգամ Խաչիկյանը մոռանում է, որ տուն պիտի գնա ու իր առանձնասենյակում նստում է մինչեւ գիշերվա ժամը երկուսը: Մեկ էլ հանկարծ տեսնում է, որ ժամը երկուսն է: Երկար մտածում է. ցերեկվա՞ երկուսն է, թե գիշերվա: Ի վերջո զանգահարում է շենքի պահակին:

- Եփրե՛մ, - հարցնում է նա Սահակին, - ցերե՞կ է, թե գիշեր: Որ դրսում մուրթ է՝ ճի՞շտ է:

- Ճիշտ է, - ասում է Սահակը:

- Դե, իմ վարորդ Նազարին ասա, թող վերեւ բարձրանա, ինձ մոտ գա:

Վարորդ Մուկուչը վերել է բարձրանում, մտնում է պետի առանձնասենյակը եւ կանգնում դռան մոտ: Կանգնում է հինգ բոպե, տասը, տասնհինգ բոպե, բայց Խաչիկյանը նրան չի նկատում՝ գրում է: Վարորդը ստիպված է լինում հիշեցնել իր մասին:

- Ընկե՛ր Խաչիկյան, դուք ինձ կանչե՞լ էք:

Խաչիկյանը զարմացած նայում է նրան ու չի հիշում՝ կանչե՞լ է, թե՛ չէ:

- Է՛, ինչպե՞ս ես, Նազար, - հարցնում է նա:

- Լավ եմ, շնորհակալություն, - ասում է Մուկուչը:

- Կինդ, երեխաներդ ինչպե՞ս են:

- Ոչինչ, լավ են:

Խաչիկյանը մի քիչ էլ է գրում, հետո ակնոցի վրայից նայում է վարորդին...

- Է՛, ամուսնացա՞ր, Նազա՛ր, թե՞ լի պարապ-սարապ ման ես գալիս:

- Պարապ-սարապ ման եմ գալիս, - ասում է Մուկուչը:

- Դե լավ է, լա՛վ, - ուրախանում է Խաչիկյանը, - հիմա կվերջացնեմ, կգնանք, նստի՛ր, նստի՛ր:

Մուկուչը նստում է, իսկ Խաչիկյանը շարունակում է գրել: Անցնում է հինգ բոպե, տասը, տասնհինգ, իսկ Խաչիկյանը շարունակում է գրել: Մեկ էլ հանկարծ նայում է ժամացույցին ու գլուխն օրորելով պտտում է հեռախոսի սկավառակը:

- Եփրեմ, - հարցնում է նա պահակ Սահակին, - բա ես քեզ չասացի՞, որ Նազարին ինձ մոտ ուղարկես:

- Ընկեր Խաչիկյան, ես այստեղ եմ, - տեղից բարձրանում է Մուկուչը:

- Վա՛յ, - ապշում է Խաչիկյանը, այ տղա, այդ ո՞նց ես ներս մտել, որ չեմ զգացել:

Ահա թե որքան տարօրինակ մարդ է մեր ընկեր Աբիսողոմյանը: Ի՞նչ Աբիսողոմյան: Ախ, հա՛, ներեցեք, մեր ընկեր Խաչիկյանը: Այո՛, տարօրինակ մարդ է, բայց այդ մասին ի՞նչ գրեմ, քի՞չ տարօրինակ մարդիկ կան: Աշխարհը տարօրինակ մարդկանցով լցված է: Նստես ու բոլորի մասին գրե՛ս: Ո՞ր կհասնի:

Չէ, երգիծանք չի ստացվում:

- Գուցե սո՞ւրճ խմես, - իմ տառապանքը տեսնելով հարցնում է կինս, - օրացույցում կարդացել եմ, որ Բալզակը գրելիս սուրճ էր խմում:

- Նա սուրճ էր խմում, որ վեպ գրի, իսկ ինձ երեք եւ կես էջ տեղ են տվել, - բարկանում եմ ես: - Կոնյա՛կ տուր ինձ:

- Ի՞նչ կոնյակ, - հարցնում է կինս, - հարավսլավական «Վինյա՞կ», բուլղարական «Պլի՞սկա», ֆրանսիական «Կամյո՞ւ», թե՞ պարզապես «Մարտինի»...

- Պարզապես հայկական որեւէ կոնյակ, - ասում եմ ես:

Կինս ինձ է նայում խեղճ-խեղճ:

- Հայկական կոնյակ որտեղի՞ց գտնեմ, ասում է նա, - ամբողջ աշխարհը հիմա հայկական կոնյակ է խմում: Մի երկու շիշ ունեմ՝ հյուրերի համար եմ պահում: Հայկական կոնյակ չկա...

- Ուրեմն դու հյուրերին ավելի շատ ես սիրում, քան ի՞նձ, - խանդից գունատվում եմ ես: - Հայկական կոնյակ չկա՛: Չգիտե՞ս, որ մի ամիս առաջ համամիութենական համտեսի ժամանակ մեր դրոշմակիր բոլոր կոնյակները ոսկե մեդալներ շահեցին:

- Ի՞նչ ես ասում, - զարմանում է կինս, - հետաքրքիր է, թե այդ ոսկիները հանձնողները որտեղի՞ց են կոնյակ գտել՝ համտես անելու համար...

Ծիծաղելի է, չէ՞: Եթե գրեմ երգիծական պատմվածքս՝ այս մեկն անպայման կգրեմ: Բայց դե միայն սրանով երգիծանք չի լինի: Ուրեմն ի՞նչ գրեմ: Այս ի՞նչ դժվար բան է եղել երգիծաբան լինելը, տե՛ր աստված: Ծիծաղելու բան ես պատմում՝ լացող է գալիս, լաց լինելու բան ես պատմում՝ ծիծաղող է գալիս: Հա՛, վերջապե՛ս, մի իսկական զավեշտական պատմություն հիշեցի: Հիմա ծիծաղից ուտես այնպես են ցնցվում, որ չեմ կարողանում գրել: Մի բույս սպասեք: Ուրեմն, ես մի ընկեր ունեմ Մարգար անունով: Չէ՛, չեմ կարողանում, ախր իրոք շատ ծիծաղելի է: Հիմա կպատմեմ...

Լա՛վ: Մարգարը մի սիրած աղջիկ ունի: Աղջիկն էլ՝ առանձին սենյակ: Ամռանը նրանք թափառում են փողոցներում, այգիներում, իսկ ձմռանը չգիտեն ինչ անել: Հենց տղան ուզում է ասել «ես քեզ սիրում եմ», ամեն մի բառը օդի մեջ սառցալուլա է դառնում, ընկնում գետնին, աղջիկը սայթաքում է, եւ անախորժություններ են սկսվում: Հիմա կհարցնեք, թե ինչո՞ւ այդ առանձին սենյակը չեն գնում: Որովհետեւ դժվար է: Որովհետեւ այդ առանձին սենյակը գտնվում է մի միջանցքում, որտեղ տասնութ այդպիսի առանձին սենյակներ կան եւ բոլոր դռներն իրար նման են: Եւ ամեն մի դռան ետեւ մի բարեկամ է ապրում՝ քեռի, հորեղբայր, մորաքույր, ծնողներ, հորաքույր: Եւ այդ բոլոր բարեկամները կազմակերպված ձեռով չեն սիրում Մարգարին: Ուրեմն, ի՞նչ անի խեղճ Մարգարը: Այնինչ՝ նա շատ է ուզում գնալ այդ առանձին սենյակը, ասում է՝ այնտեղ այնքա՛ն հետաքրքիր է: Ասում է՝ ինքն ու իր սիրած աղջիկը նստում են այնտեղ՝ այդ առանձին սենյակում, եւ խոսում, զրուցում են քաղաքատնտեսության, միջազգային դրության, ժողովուրդների բարեկամության, տիեզերքի յուրացման գործում տեղի ունեցած իրադարձությունների, Հայաստանի գրողների միության վարչության առաջիկա պլենումի եւ այլ, եւ այլ հարցերի մասին:

Բայց աղջկա չար բարեկամները չեն ուզում, որ նրանք օգտակար զրույցների շնորհիվ բարձրացնեն իրենց գաղափարական-գեղարվեստական մակարդակը: Եւ աղջկա չար բարեկամները սպառնում են Մարգարին: Ուրեմն ի՞նչ անի խեղճ Մարգարը: Մպասում-սպասում է, որ լիովին մթնի, գալիս, հուշիկ քայլերով վեր է բարձրանում, միջանցքի մուտքի մոտ հանում է կոշիկները, դնում թեւի տակ: (Ա՛խ այդ անիծյալ ճոճոտան տախտակները): Կամացուկ-կամացուկ, շունչը պահած, ինչպես բանաստեղծն է ասում, - «սահուն քայլերով, աննշմար, որպես քնքուշ մութի թեւ», Մարգարն անցնում է միջանցքով եւ վերջապես կանգ

առնում այն դռան առաջ, որտեղ նրանք, ինչպես ինքն է ասում, սիրած աղջկա հետ երկա՛ր-երկար զրուցում են միջազգային դրության եւ այլ հարցերի մասին: Կանգնում, մի քիչ ականջ է դնում, հետո կամացուկ հրում, բացում է դուռը եւ... հայտնվում՝ աղջկա չար քեռու ողջ գերդաստանի առաջ, պայծառ լուսավորված սենյակում՝ գունատ դեմքով, վառվող աչքերով, կոշիկները թեւի տակ:

Վերադարձի ճանապարհը Մարգարն անցնում է անհամեմատ կարճ ժամանակում, անգիտակցաբար բարելավելով վազքի հանրապետական բոլոր ռեկորդները՝ իրենից բավականին ետ թողնելով չար քեռուն, չար հորեղբորը, չար, չար, չար մորաքրոջ-քրոջ-հորաքրոջը եւ նրանց նետած գնդերն ու սկավառակները, նիզակներն ու ցախավելները:

Սպորտի մեջ թույլատրվում է միայն երեք փորձ, տարաբախտ Մարգարը տասնութ փորձ է կատարել ցանկալի առանձնասենյակում երկա՛ր-երկար զրուցելու համար, որից տասնյոթը ավարտվել են անհաջողությամբ:

Բայց համար է Մարգարը, մի անգամ ճիշտ նպատակակետում հայտնվելը այնպես է ոգեւորել նրան, որ նա մինչեւ այսօր էլ գիշերները բարեխղճորեն այցելում է աղջկա մեկ այս, մեկ այն բարեկամին՝ գունատ դեմքով, վառվող աչքերով, կոշիկները թեւի տակ:

Խոստովանենք, որ սա ծիծաղելի է: Այսինքն՝ ծիծաղելի է դարձյալ մի կողմից: Մարգարն, օրինակ, ինձ պատմելու ժամանակ բոլորովին չէր ծիծաղում: Հումորի զգացում չունի, թե ինչ, չեմ հասկանում:

Եւ, վերջապես, ի՞նչ բան է ծիծաղը: Ծիծաղելին հիմնականում այն է, ինչ ուրիշների հետ է կատարվում, նույնը, երբ մեզ հետ է լինում, դառնում է ողբերգություն:

Հետաքրքիր է, չէ՞: Չէ՛, այսօր մի քիչ փիլիսոփայորեն եմ տրամադրված, երգիծանք չի ստացվում: Ստիպված պետք է լինեմ կյանքիս մեջ առաջին անգամ չկատարել խոստումս:

Կներե՛ք, հարգելի խմբագրություն: